

Suleqatigiit ataatsimut qisuariaateqartarnerat

Suliamik ingerlatsisut ataatsimut
oqaloqatigiittarnerisigut inuttut
ineriartornissaanut ilitsersuut

Imarisai

Imarisai

Suuneranik saqqummiineq

Aallartinnginnitsinni

Suleqatigiit ataatsimut qisuariartarnerat sunaava?

Suleqatigiit ataatsimut qisuariartarnerat UNAANNGILAQ?

Oqaloqatigiinnerit sumut atorneqarsinnaappat?

Suleqatigiittunik pilersitsineq

Aallarnisaalluni ataatsimiinneq

Suliassat/inissisimavissat

Oqaloqatigiinnerit ingerlanneqarnerai

Takunneq

1. Ajornartorsiummik oqaluttuarneq (ingerlatsineq iliuuseqarfiunngitsoq)

2. Suussusiliineq (qisuariaateqarluni ingerlatsineq)

Ajornartorsiut misissorneqassaaq

3. iliuuseqarneq (iliuuseqarluni ingerlatsineq)

Qanoq utertitsilluni oqaaseqaateqartoqartarpa?

Sungiusarluni oqaloqatigiinnerit

Sungiusarluni oqaloqatigiinnerni ingerlatsinerit sisamat

Unammilligassat

Periuseq tamatigut sunniuteqartarpa?

Tapersiinissamik DFTI-p qineroorutaa

Suuneranik saqqummiineq

Periuseq suleqatigiit qisuariatarnerat ilitsersuummi uani allaaserineqartoq aut. Cand. Psych Peter Mortensenimit, pisortaq aamma DFTI-mik piginneqataasumit, ilinniarfiit paaqqinnittarfiillu arlallit suleqatigalugit ineriartortinneqarpoq. Periusaavoq suleqatigiit ataatsimut imminnut aaqqissuussamik qisuariatarnernannik akissuteqaateqartarnermillu sungiusarfiusoq.

Tapersersuilluni oqaloqatigiittarnerup (supervision) nassuiaasersorneranni aaqqissuussami tunngaviusumik piviusunilu piginnaasanik suliassanillu/inissisimavinnillu asigiinngissutinik tunngaveqartoq, oqaloqatigeeriaaseq naligiit akornanni atorneqarnissaasut pinngortinniarsarinikuuarpot. Oqaloqatigiinnernik ineriartortitseriaaseq taanna tuluttut pingaarnertut taaneqartarpoq “peer group supervision”. Taanna pillugu kalaallisut isumavianik oqaaseqanngilagut. DFTI-p periuseq taavaa “Suleqatigiit qisuariatarnerat”, suleqatigiit akornanni aaqqissuussamik eqqarsaasersortarnera pineqartoq erseqqissarniarlugu.

Suleqatigiit qisuariaateqaraangata piffissamut sivikitsumut pineqartarpoq – soqutiginnilluni paasinillunilu, isornartorsiuisinnaassuseqarluni akissuteqarusussuseqarlunilu – inuit ataasiakkaat maannakut suliaat pillugit qisuariaateqatigiittarnerup tapersersorneqarnera. Periutsimi piffissamut sivirusumut anguniagaasarpoq peqataasut suliamik ingerlatsineranni qaffasissutsip qaffanneqarnissaa, suleqatigiinnerup annertusarnissaa aamma suliamik ingerlatsinermi immiut malugisinnaanerup annertusarnissaa sulinermilu inuttut atugarissaarnissaq.

Naatsumik oqaatigalugu suleqatigiit qisuariatarnerat suliamik ingerlatsinermi inuttut piginaasat ineriartortinneqarneranni sakkuuvoq suliamillu ingerlatsinermi inuttut nammineq killiit kinguneqartussamik isummerfiginissaannut ikiuutaalluni.

Aallartitsinnata

Suleqatigiit qisuariatarnerat sunaava?

Suleqatigiit qisuariatarnerat tassaavoq inuit suliamik ingerlatsisut tunngaviusumik naligiittut akornanni paarlaasseqatigiittarneq. Imarisaa peqataasut maannakut suliaanni aaneqartarpoq. Isiginiarneqartut tassaasinnaapput suliamik ingerlatsinermik paasinninneq iliuusissatullu periarfissat, tassaasinnaavoq imminut qisuariarfigineq allanillu paasinninneq aamma pineqarsinnaapput sunniivigeqatigiittarnerit.

Suleqatigiit qisuariatarnerat sunaanngila?

Suleqatigiit qisuariatarnerat tasaanngilaq katsorsaaneq aamma inuinnartut ineriartortitsivigeqatigiinneq, taamaammat pingaartuuvo inuinnartut inuunermi ajornartorsiutit oqallisigineqannginnissaat.

Oqaloqatigiittarnerit aamma sulisut ataatsimiittarnerinut taarsiutaanngillat tapiunatillu. Suleqatit akornanni, aqutsinermi suleqatigiinnermilu ajornartorsiutit oqallittarfinnut allanut innersuuneqassapput.

Oqaloqatigiinnerit sumut atorneqarsinnaappat?

Paarlaasseqatigiilluni taamatut oqallittaraanni sulisut namminneq suleriaasertik ataavartumik qisuariarfigisarneratigit sulisut ineriartornerat annertusarneqarsinnaavoq. Oqaloqatigiinnerni suleqatit qisuariatinniarneqartarput peqataatinniarneqartarlutillu, tamassumalu saniatigit peqataasut peqatigiinnermi piginnaasaat annertusarnerannut tapersiisariluni, sulisullu nungullarnissaasa pinaveersaartinneqarneranut ikiuutaassalluni.

Ajornartorsiutit tamatigit pineqartassappat?

Maannangaq erseqqissareertigu: Ajornartorsiutit ataatsimoortut taamatut oqaloqatigiinneranni akuttunngitsumik qitiusaraluartut, suleqatigiit qisuariatarnearni ajornartorsiutit tamatigit eqqartorneqartariaqanngillat! Tassali iluatsitsiviusunik saqqummiineq suliamik ingerlatsinermi tarnillu peqqissusaanut pingaaruteqarpoq, taamaammat ataasiinngaanngitsumik akuttunngitsumillu eqqartuisaritsi.

Oqalliseqatigiittartunik pilersitsineq

Aallarnisaalluni ataatsimiinneq

Immikkoortut ataaniittut oqaloqatigiivittarnerit siulliit ingerlatinnginneranni oqalliseqatigiittartut paasiniartariaqarpaat. Taamaammatt aallarniutaasumik ataatsimiinnissaq isumaqatigiissutigisiuk ukulu oqallisigisigit:

1) Kajumissuseqarneq

Ataatsimoorluni oqaloqatigiineq peqataasut taamaallaat tapersiissuteqarusunnerisigit sunniuteqassaaq. Taamaammatt pingaartuuvoq oqallisigineqatittartut katersuutinnginneranni peqataasut ukuninnga isumaliuteqarnissaat:

- Sunik tapersiinissara kissaatigaara, oqalliseqatigiittartunilu qanoq suliaqarniarpunga (inuttut sammeneqartut, ikiortitut oqalliseqatigiittartunilu peqataasartut).
- Sulininnit suut tapiissutigisinnaallugit piareersimasutut misigisimavunga.
- Suliamik ingerlatsinermi, inuttut sulininnilu attaveqartarnermi pissutsit qimerloonissaannut qanoq kajumissuseqartigaanga.

2) Ilimasuuteqarneq

Peqataasut assigiinngitsut assigiinngitsunik ilimasuuteqartarput. Tamanna pissusissamisoorpoq piffissamilu tassani tamarmik isumaqatigiilersinnissaat pineqanngilaq, akerlianilli assigiinngissuteqarnerup assigiinngitsualuillu inissaqartinneqarnissaat pineqarluni:

- Ataatsimut oqaloqatigiinnerup sunik pissarsivinissaa ilimasuutigaara?
- Pisariaqartitat kissaatillu suut oqaloqatigiinni suut eqqortinneqarnissaat ilimasuutigaara?

3) Tatiginninneq

Oqaloqatigiittartuni peqataasutut maannakkut tatigeqatigiinneq misissorneqartariaqarpoq. Allat piginnaasaannik nalilersuinerunngitsutut, imminull nassuerfiginertut, tamassumanilu siunertaavoq ataasiakkaat allanut tatiginninnermik pissusissamissortimillu nangaassuteqarnermik piginnittuulernissaat.

- Oqaloqatigiittartuni qanoq toqqissitigisutut misigisimavunga?
- Sumi taperserneqartutut misigisimasinnaavunga, suleqatinniillu qanoq unammillertinneqartigisutut misigisinnaavunga?
- Nangaassutigisinnaasakka nalornissutigisinnaasakkalu qanoq isummerfigissavakka?

4) Aqutsisut suliassaar/inissimavissaar

Oqaloqatigiinnernut sinaakkusiinissaq akuttunngimillu periutsip peqataasullu pissarsiaasa nalilerneqartarnissaat aqutsisup suliassaraa. Taamaammatt aqutsisut oqallinnermut ilimasuutaat peqataasinnaanerallu oqaloqatigiittartuni oqallisigineqartariaqarput:

- Oqaloqatigiittartut piffissamik sumik sinaakkusiivigineqassappat?
- Tatigeqatigiinneq takkuttarnissarlu pillugit qanoq isumaqatigiittoqassava?
- Aqutsisut pisuni suni oqaloqatigiittartunut ikiuutitut peqataatinneqartassappat?

Aqutsisut oqaloqatigiittartut oqaloqatigiinneranni tunngaviusumik peqataasariaqartassanngillat, tassa sulisut aqutsisutik sunik oqaluttuarfiginissaannik namminneq toqqaanissamut periarfissaarutissammata, imminullu kukkunerrioriataannaaneq annertuallaalissammatt.

5) Taperserneqarnissamik pisariaqartitsineq

Apeqquut oqallisigineqartariaqartoq kingulleq tassaavoq oqaloqatigiittartut taperserneqarnissamik pisariaqartitsinersut. Tassaasinnaapput ullut sammisaqarfiit, pikkorissarnerit assigisaallu atorlugit periutsimik saqqummiivigineqarneq imaluunniit misilittagaqaleriartortoqartillugu apeqquutillu nutaat takkussorerat peqatigalugu siunnersortimit ikiorneqarnikkut tapersersorneqarluniluunniit oqaloqatigineqarneq (supervision).

(DFTI-p tapersiinissamik neqeroorutai pillugit quppersakkap naanerani annertunerusumik atuakkit.)

6) Isumaqatigiissutigineqartut

Taava sinaakkutit tullinnguupput:

- Qanoq akulikitsigisumik naapittassaagut?
- Kina oqaloqatigiinnissanut aggersaasassava?
- Suleqatigiit qisuariartartut atorlugit oqaloqatigiissaagut?
- Oqaloqatigiinnerni sammisat: Oqaloqatigiittartut oqaloqatigiinnginneranni tamani oqaloqatigiittartuni peqataasartut ataasiakkaat sammineqarsinnaasunik pineqartup soqutisaanik nassaassapput. Taamaaliornikkut aallartikkaangassi sammisassanik naammattunik tamatigut toqqagassaqartassaasi.

Suliassat/inissisimanerit

Inuk sammineqartoq

Inuk ajornartorsiummik qisuariarfigineqartussamik saqqummiisoq

Ikiorti

Suleqat ikiuuttoq/qisuariaqataasoq

Oqaloqatigiittartut

- tassaapput peqataasut sinner (tusarnaartuusinnaapput ingerlanermiluunniit oqaloqataasinnaallutik)
- oqaloqatigiinnermi assigiinngitsutigut peqataatinneqarsinnaapput. Misilittagaraarput oqaloqatigiittartuni killiliineq aallartissutaalluarsinnaasoq tassa inuk sammisaq pingaarnertut sammineqartariaqarmat ikiuuttorlu oqaloqatigiineq pillugu itisiliilluni; oqaloqatigiittartut oqaaseqarnissamik pisariaqartitsinerat mianerisassaq tamanna malittariaqarpaat (aallaqqaammut).
- piffissap ingerlanerani tamarmik oqaloqatigeeriaaseq sungiutissavaat, 'suleqatigiittut qisuariatartutut' oqaluttut marluk pillugit ingerlaqqeriarnissaanik ikiorneqarnissaat siunertaralugu sammisani killilikkani peqataatinneqarsinnaapput.
- Oqaloqatigiittartut kingusinnerusukkut sungiussiniarluni sungiusarnerni, pisuusaartitsinerni allanilu peqataasinnaapput.

Oqaloqatigiinnerup ingerlasarnera

Takkunneq

- **Killiffik pillugu nalunaarusiaq**

Killiffik pillugu nalunaarusiatut ittumik ataatsimiinnerit tamaasa aallartinneqartarnerat iluaqutaasarpoq. Sulinermi oqaloqatigiittartuniluunniit qanoq inuunerissaartigineq allanilluunniit nalunaaruteqarnermik imaqaarsinnaavoq. Oqaloqatigiinnerup aallartinnissaanut peqataalernissamullu ikiuutaasinnaavoq, sammisaanngilarli oqallisigineqartussa q suliarineqartussarluunniit.

- **Sammisanik tulleriinnilersuineq**

Samisassat nassarneqartut killiffik pillugu nalunaarusiap kingorna tulleriinnilersorneqassapput, oqaloqatigiittartut taamaaliornikkut sammisassat ajornartorsiutaarujussuannngitsut eqqarsariaqqinnissamulli atorneqarluarsinnaasut nassaariniarnissaat sungiusimalissavaat. Oqaloqatigiittartut tassunga peqatigitillugu sammisassanik sinneruttunik peqalissapput sammisassnillu ujarlernermut piffissaq atussanagu.

- **Peqataasut suliassaannik/inissisimavissaannik aalajangersaaneq**

Inuk sammineqartoq, ikiorti oqaloqatigiittartullu

1. Ajornartorsiummik oqaluttuarneq (ingerlatsineq iliuseqarfiunngitsoq)

- Pisut qanoq misigineqarpat

Ingerlatsineq taanna ajornartorsiummik inuup sammineqartup misigisaminik saqqummiinerivaa. Tassani inuk sammineqartoq ikiortilu imminut sanilliullutik inississapput.

Inuup sammineqartup sammisaq saqqummiutissavaa:

- Inuup sammineqartup oqaluttarnerata oqaasertaliineratalu inuup pisumi pakatsinera takutippaa.
- Oqaatsinik atuineq sumulluunniit attuumassuteqanngissinnaavoq
- Ajornartorsiutit 'inuup nammineq avataaniittutut' isigineqarajuttarpoq
- Saqqummiineq susinnaajunnaarnermut uppernarsaatitut issinnaavoq uppernarsititsisuusinnaalluniluunniit

Ikiuuttup suliassai:

- Tusarnaaqqissaarneq
- Sammisamik oqaluttuarineqartumik inuullu sammineqartoq pillugu misigisaanik paasinninniarsarineq
- Apeqquq "Sunik ikiorneqarusuppit?" akissutissarsillugu, "Qanoq qisuariarfigineqarnissannik pisariaqartitsivit?"
- Inuup sammineqartup nammineq pisariaqartitaata nassuerutigisaata erseqqissartillugu
- Oqaloqatigiinnerup ingerlaqperiarnissaani isiginiagassaq aalajangerniarlugu inuk sammineqartoq peqatigalugu ajornartorsiummik eqikkaaneq oqaasinngortillugu.

2. Suussusiliineq (qisuariaateqarluni ingerlatsineq)

- Pisoq qanoq isumasineqarnersoq passineqarnersorlu

Ingerlatsineq taanna sulilluni ingerlatsineruvoq, tassani inuup sammineqartup ikiortillu ajornatorsiut saqqummiunneqartoq suliamik ingerlatsinermi peqatigiillutik suussusilerniarsaralugu. Assiliartalersuigaanni tamanna meeqqat nallukattanik ilinniarnernannut assersuunneqarsinnaavoq. Meeqqap nallukattat tigussavai, ataatsimoorlunilu isigineqassapput paasiuminartunngortinneqarlutillu, aammalu nallukattat tigummiat sumut atorneqarsinnaanersut aallarniullu suussanersoq nalilersorlugu.

Ajornatorsiut misissorneqassaaq:

- Una akissutissarsiniarneqassaaq: Inuk sammineqartoq qanoq “imminut oqarfigisinnaava”, qanoq isumaliutersuuteqarpata nalornissutivillu sunaava?
- Inuup sammineqartup nammineq piginnaasai mannineq piginnaasaqanrerminik upperinninnera annertusarniarlugu misissorneqassapput – qanoq piginnaasaqareertigiva?
- ‘Ajornatorsiutiviup oqaaluuserineqarnissaat qulakkeerneqarnissaa siunertlugu suussusilinnerit paarlaasseqatigiissutigineqassapput – inuup piginnaasaregiigaanik soqutiginnikkut, ikiorti aaqqiissutissatut siunnersuuteqarnikkut akuliussinnaalerpoq.

Ikiortip suliassai:

- Inuup sammineqartup pisumik nammineq paasinninneranik ilisimasaqalernissaq
- Eqqarsaatit isummallu kingusinnerusukkut taparserneqarsinnaasut misissorneqarsinnaasullu paasisaqarfiginissaat
- Suliamik ingerlatsineq, inuttut allanullu attaveqarnermi pissutsit paasinninnermut ilanngullugit.

3. Iliuseqarneq (iliuseqarluni ingerlatsineq)

-pisoq qanoq

aaqqinneqarsinnaanersoq/ikiorsiivigineqarsinnaanersoq

Ingerlatsineq 2 iluatsippat, oqaloqatigiinneq pingajuannut, iliuseqarluni ingerlatsinermut, nammineq ingerlaqqeriarajuttarpoq. Ingerlatsinermi tassani sammiviit pingaarnerit marluupput:

1) Qularnaarinnineq

Siunnersorneqarnissaq ilitersorneqarnissarlu ingerlatsinermi tassani nalinginnaasumik atorfissaqartinneqartarpoq – inuk sammineqartoq uani piffissami tassani nammineq piginnaasaminik qularnaarinnissaq, taammaamallu imminut uppereqqilerluni nukissaqaqqilerluniluunnit naammassinninnissamut nammineq piareersimassalluni.

IMALUUNNIIT:

2) Iliuusissatut periarfissanik isumaliuteqarneq

Qularnaarinnineq nammineq takkutinngippat, pisariaqartitat nassuerutigineqartut ingerlatsinermi 2-mi aalajangerneqartut tunngavigalugit uani siunnersorneqarnissamik ilitersorneqarnissamillu pisariaqartitsisoqarsinnaavoq. Oqaloqatigiinneq taanna imaqarajuttarpoq “aap, kisiannimi”, tamannalu tamatigoruinnangajak takussutissaavoq ingerlatsinerup siulia amigaateqarsimasoq. (“Aap, kisiannimi”, isumaqarutta aapparput pisoq pillugu naammattunik ilisaqanngitsoq paasinninngitsorluunniit nassuiaanissamik pisariaqartitsinermik takussutissaagajuttarpoq).

Inuk pineqartoq ikioqqunngippat siunnersuuteqaqqusinnngippalluunnit, taanna ingerlaqqiluni iliuusivissanik aalajangiissaaq. Erseqqissarneqassaaq oqaloqatigiinnerup kingorna iliuseqarneq iluatsitsisimanermut takussutissaanngitsoq. Isumassarsisitsiluni isumaliuteqarneq nammineq anguniagassaaq pitsaasoq.

Oqaloqatigiinnermi suni ikiuutaanerpaajunersoq pillugu utertitsilluni naatsumik oqaaseqaqatigiinnermik oqaloqatigiinneq naammassineqassaaq, tassa ingerlatsineq pinerullugu imarisai pivallaarnagit.

Qanoq utertitsilluni oqaaseqartoqassava?

Una ilitersuinermi, siunnersuinermi, tapersersuilluni oqaloqatigiinnermi (supervision) suleqatitullu qisuariaateqarnermi qitiulluinnartumik sammisaavoq: Inuup kukkussutigisaatut isummat oqaatiginagit qanoq utertitsilluni oqaaseqartoqassava? Kukkussutaalu oqaatigigaanni – pinaveersaartinniagassatsinnik kukkunernik ujartuisarnermik kulturimut ilaalertoqassangila – ilaatigut periuseq manna aqqutigalugu?

Pingaarteqarpoq paasiniassallugu aallartinnginnermi suleqatitut qisuariaateqartarnermut qanoq akiliutissanerluni. DFTI-p inassuteqaatigaa immikkoortut uku marluk isiginiarneqassasut:

1. Uttertitsilluni oqaaseqarneq salliutillugu akuersaernerussaaq tapersuisuussallunilu

Suleqatinut oqaaseqarnermi tapersersuisariaqarputit suleqatillu eqqarsaatai iliuusalu anguniagaqarfiusut erseqqissarlugit.

2. Uttertitsilluni oqaaseqarneq aamma unammillertitsisuusariaqarpoq

Suliamik ingerlatsisinnaassuseqarnermi iliuuseqarneq ajornartorsiutaasoq (taamatut pisoqarpat) uparuarneqartariaqarpoq oqallisigineqarlunilu. Iliuuseqarneq ajornartorsiutaasinnaasoq pillugu oqallinneq nalilersuinerlu paasisitsisinnaavoq iliuuseqarneq inuttut unammilligassaqarnermik aamma/imaluunniit suliamik ingerlatsinermik ilisimasaqannginnermik paasisimasaqannginnermillu tunngaveqarnersoq.

Ilaasa immaqa immikkoortoq 2 isumatiginngissinnaavaat. Taamatut isumaqarnermut pingaartumik ileqqorissaarnissaq tunngavilersuutigaarput; meeraqarpoq, inuusuttoqarpoq iersimasoqarlunilu inersimasunik sulianikingerlatsisunut attaveqarnermi ajoqusertut, assersuutigalugulu ilinniartitsisup perorsaasulluunniit ‘namminermini gultimik nassaarnissaanik’ utaqqinissamut piffissanngitsunik.

SUNGIUSARLUNI OQALOQATIGIINNERIT

Ilitsersuut una atuaannarsimagaanni oqaloqatigiinnerillu taamaattut qanoq ingerlanneqartarnersut isumaqaraanni, imaanngilaq ullormit siullermiit ingerlanneqarluarsinnaasut. Allatuulli pikkoriffigerusutatut sungiusarnikkut atorneqarsinaalersarpoq. Taamaammat kaammattuutigaarput qisuariarsinnaassuseqalernissaq, pissutsinik arlalinnik tusarnaarsinnaassuseqalernissaq paasinninnissamullu periarfissaqalernissaq siunertaralugit sungiusarluni oqaloqatigiittarnerit aallartissutigineqassasut.

Sungiusarluni oqaloqatigiinnermi ingerlatsinerit sisamat

1. Ajornartorsiummik saqqummiineq

Sivisussusia: 5-10 minutsit

Inuit sammineqartut marluk ajornartorsiummik saqqummiissapput (ingerlatsineq iliuuseqarfiunngitsoq). Ajornartorsiut saqqummiunneqassaaq oqaloqatigiittartullu tusarnaartillugit itisilerilluni apeqqutit ikiorsiullugit paasinarsisinneqassalluni.

2. Oqaloqatigittartut qisuariarnerat

Sivisussusia: Minutsit qulit missaanni

Inuup sammineqartup oqaloqatigiittartut qisuariaataat tusarnaassavai. Tassani saqqummiussinerit tamarmik inuup sammineqartup immikkoortoq 1-imi oqaatigisimasaanik iliuuserisimasaanilluunniit tunngaveqarnissaat pingaaruteqarpoq – taamaasserinninnerunngitsut eqqarsaatigisaanngitsullu, kisiannili takusimasat tusarsimasalluunniit. Suliassaq tassatuaavoq saqqummiunneqartut pillugit suliamik ingerlatsinermi pissutsinnik suussusiliinissaq (suna tusarpara, suna pineqarpa tamassumunngalu suna tunngavilersuutigaa?). Sammineqartup ajornakusoortuunera apeqqutaatillugu naatsumik oqaaseqarluni tulleriaarluni naatsumik oqaaseqartarnissaq pisariaqartinneqarsinnaavoq – immaqa aamma inuup sammineqartup inuttut qisuariaatai pillugit paasinnilluni. Pisoq pineqartumut qanoq sunniuteqarpassippa?

Sungiusarnikkut pissusiviusunik malugisinnaassuseqarneq annertusineqassaaq, takorluukkat paasinninnerillu salliutillugit eqqarsarani. Saaqqummiussinerit tamarmik naligiipput oqaloqatigiittartunilu isumaqatigiinnermik kinguneqassanatik. Aaqqiissutissallu oqallisigineqassanngillat!

3. Isumaliutersuutit nutarsakkat

Sivissusua: Piffissaq sinneruttoq piffissaq naggasiiffissaq ilanngaatilgalugu.

Ingerlatsisut marluk taakku imminnut oqaloqatigeeqqilissapput. Suliassaaq tassaqqissaaq isummeriaaseq isumaqarluartutut isumaqarfigisartik. Inuk sammineqartoq kissaatigisaminik isumassarsinissamik ikiorneqarnissamillu pissarsinissaminut tamatigut akisussaassaaq. Taannaagajuttarpoq isumaliutersuutiminik nutartikkanik aallarniisoq, ikiortillu tamanna tapersorsorniassavaa, assigiinngiaartunngortillugu unammillerfigitilluguluunniit.

4. Naggasiineq

Piffissami atugassanngortinneqartumi minutsit marluk-pingasut kingullit.

Malugiuk: Sungiusarluni oqaloqatigiinnermi iluatsitsinissamut tunngaviit tassaapput, tassani pimoorussisoqarnera, eqqarsariartitsisuunera isumassarsiffiqineqarneralu. Pingaaruteqarpoq ajornartorsiummut aaqqiissutip oqaloqatigiinnerup naammassimaneranut iluatsitsiviusimaneranulluunniit aalajangiisunngortillugu tunngavinngortinneqannginnissaa.

Unammilligassat

Periuseq tamatigut sunniuteqartarpa?

Naamik tamatiguunngitsoq. Sammisat arlalissuit naammaginartumik suliarineqarsinnaassapput, isummat isummeriaatsillu nutaat misilinneqarsinnaapput, nutaanik misilittagaqalertoqarsinnaavoq sulisullu amerlanersaasa taperserneqarnissamik isumassarsisinneqarnissamillu pisariaqartitaat malinneqarsinnaassapput. Kisiannili oqaloqatigiittartuni ajornartorsiutit attaveqaqatigiinerilluunniit pillugit annertunerusumik ikiorneqarnissamik pisariaqartitsiviusinnaapput. Tamassumunngalu pissutaasut arlaliusinnaapput. Pissutsit uku ilaatigut apeqqutaasarput:

- **Kajumissutsimik suleqataaneq**

Oqaloqatigiinnerit iluatsinnissaannut qitiulluinnarpoq peqataasut ataasiakkaat namminneq kajumissuseqarnerminnik ingerlatitsiinnarnissaat. Tassa suliami inuit ataasiakkaat namminneq toqqakkaminnik qisuariarfigineqartussanik maannakut pisariaqartitaminnik saqqummeerususseqarnerat kiisalu suleqatit allanut ingerlatitsinninnissamut, paarlaasseqatigiittarnissamut eqqarsariaqqinnissamullu piumassuseqartitsisumik periuseqartitsisinnaassusiat.

- **Tatiginninneq**

Oqaloqatigiittartut imminnut attaveqaqatigiinnerat – suleqatigiinneq – pingaaruteqarpoq. Oqaloqatigiinnerni ataasiakkaani imarisaat tunngaviusumik tatiginnittoqassaaq allanullu ingerlatitseqqinnittussaannnginnermik paasinnittoqassalluni. Tassunga peqatigitillugu nalornissuteqartoqarnerani peqataasunullu allanut attaveqarnermi qanoq tatiginnittoqartiginera pissusissamisoorput. Oqallittarfimmi tassani suliat kingunerinik inuillu ataasiakkaat periarfisseeqqinnerinit tatiginninneq pinngoriartussaaq ineriartortinneqarlunilu.

- **Tatiginassuseq**

Imminut nalornissuteqanerup qaangernissaa pisariaqarpoq, akissuteqarfigineqarnissarlu apeqqusiisoq kiinarsisitsisorlu ajornakusoortarpoq. Suleqatinik mianerinninneq tatiginassutsitut paasineqarajuttarpoq ajornakusoortunillu aperineq tatiginassuseerunnertut misiginarsinnaalluni. Naak paasinnilluni tapersersuilluni apeqquteqarsinnaaneq soorunami pingaaruteqaraluartoq, tassunga atatillugu eqqarsariartitsisunik unammillernartunillu utertitsilluni oqaaseqarsinnaaneq taamatuttaaq pingaaruteqartigaa

- Imminut paasineq

Ajornartorsiutip saqqummiunneqartup ilaa tamatigut inummi saqqummiussisumiissaaq sulinermi imminut isumassarsisitsinnginneq isumassarsisinnaanginnerlu takussallugit ajornanngikannersinnaavoq. Pisumi ataatsimi paasinnginneq paasinnissinnaangissuseqarnerlu nassuerutigissallugit ajornakusoornerusinnaavoq aamma nammineq iliusereriaatsit naleqartitallu pineqarpata ajornakusoortorujussuusinnaavoq – tamanna nammineq ajornartorsiutitik pilersitsisarpoq. Kingullertut taaneqartumi ingerlariaqqinniarluni imminut suliareqqinnissaq pisariaqarpoq.

Eqikkaalluta oqarsinnaavugut suleqatigiittut qisuariarneq pisut ilaanni kisimi pitsaanerpaajusarpoq pisunilu allani *tapersersuilluni oqaloqatiginnermi (supervision)* immikkut ilisimasaqartunut assingusumik pitsaassuseqartitsinissamut aallarniutaasinnaalluni. Ilissinnut suna atorqeersinnaanersoq nalornissutigigussiuk DFTI-p attaviginissaanut tikilluaqquneqarpusi sunillu ikiuussinnaanerput tusarniarlugu.